

Enerji piyasası Türk Petrol Kanunu'nu bekliyor

Bugüne kadar üzerinde çok tartışılan ve TBMM'de yasalaşmayı bekleyen 5574 sayılı Türk Petrol Kanunu, ODTÜ Mezunları Derneği Enerji Komisyonu tarafından düzenlenen "Yeni Petrol Kanunu" konulu panelde masaya yatırıldı.

Semra Yılmaz

ODTÜ Mezunları Derneği Enerji Komisyonu tarafından düzenlenen "Yeni Petrol Kanunu" konulu panel ODTÜ Mezunları Derneği Vişnelik Salonu'nda gerçekleştirildi. Yoğun katılımın olduğu panele, TPAO eski Genel Müdürü Özer Altan, TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Uğur Gönülalan ve PETFORM Genel Sekreteri Murat Yazıcı konuşmacı olarak katıldı. Panelde, 5574 sayılı Türk Petrol Yasası'nın kazandırdıkları ve kaybettirdikleri tartışıldı.

yapılmaktadır ve bu petrol takriben 700-800 bin kuyudan petrol üretilmektedir. Bu kuyuların 450-500 bininde de doğal gaz üretimi gerçekleştirilmektedir. Dünya ortalamasına bakıldığında 100-110 bin varil üretim yapılmaktadır. Bu rakamlara baktığımız zaman Türkiye'nin günlük 40 varillik üretimi ne çok iyi ne de çok kötüdür. Türkiye'de yaklaşık 100-110 sahada üretim yapılmaktadır. En çok üretim yapılan sahadan en eski sahalarımızdan biri olan Batı Raman sahasıdır ve buradaki üretim 5-6 bin civarındadır. Türkiye'de 400 petrol ruhsatı bulunmaktadır. Bu ruhsatların 150 adedi TPAO'ya ve geri kalan 250 adedi de diğer şirketlere aittir. Türkiye'de istatistiklere göre 42 şirket petrol arama ve üretimi yapmaktadır. Bir sondajın maliyeti bugünlerde 3,5- 4 milyon dolardır. Denizlerde yapılan sondaj çalışmalarında bu maliyet daha da artmaktadır. Bu çerçevede Türkiye'nin bundan sonra ne yapması gerektiği, arama ve üretim şirketlerini nasıl teşvik edeceği düşünülmeli ve tartışılmalıdır. Toplumun her kesimi tarafından kabul edilebilecek bir petrol kanununun devreye girmesinin beklentileri karşılama açısından çok faydalı olacağını düşünüyoruz.

"Türkiye'deki petrol üretimi ne çok iyi ne de çok kötüdür"

Panelde konuşan TPAO eski Genel Müdürü Özer Altan, Türkiye'nin yerli petrol üretimi hakkında bilgi verdi. Türkiye'nin sahip olduğu petrol kaynaklarının bundan birkaç yıl önce ağır petrol olması nedeniyle eleştirilebileceğini söyleyen TPAO eski Genel Müdürü Özer Altan, "Petrolün varil fiyatının 100 doları aşığı bu dönemde petrol kaynaklarımızın değeri ilerleyen dönemlerde daha iyi anlaşılacaktır. Türkiye'nin petrol alanında rezervi vardır ve bu da zaman içerisinde değerlendirilecektir" dedi. Bugüne kadar Türkiye'de yaklaşık 3500 civarında kuyu açıldığını ve toplam petrol üretiminin 29-30 bin varilinin TPAO'ya, geri kalanı da diğer yatırımcılara ait olduğunu belirten Özer, şöyle devam etti: "Dünyada aşağı yukarı 84-85 milyon varil petrol üretimi

dedi. Petrol kanunlarının aramadan üretime, üretimden taşımacılığa, rafinajdan pazarlamaya kadar petrol sektörünün faaliyet alanlarına bakış açısını yansıttığını söyleyen Altan, "Ayrıca yatırımcının hak ve menfaatleri ile devletin hak ve sorumluluğunu belirten sektörün en önemli kanunudur" dedi. Yatırımcının herhangi bir bölgeye yatırım yapmak istediğinde bakaçağı bazı şeyler olduğunu ifade eden TPAO eski Genel Müdürü Özer Altan, sözlerine şöyle devam etti: "5574 sayılı Petrol Kanunu'nun çok iyi tarafları olduğu gibi düzeltilmesi gereken hususları da bulunmaktadır. Bunlardan biri tanesi 10'uncu Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in de itiraz ettiği 'milli menfaatler meselesidir. 5574 sayılı Kanun, 1954 tarihli 6326 sayılı Petrol Kanunu'nu tümüyle iptal etmektedir. 6326 sayılı Petrol Kanunu'nun belirli maddelerinde milli menfaatler bulunmaktadır. Bu kanunda 1973 ve 1983 yıllarında yapılan değişikliklerde de milli menfaatler kavramı yer almıştır. Ancak 5574 sayılı Petrol Kanunu'nda böyle bir şey yok. Bu bir eksiklik. Diğer bir husus devlet hisseleri ile ilgilidir. Bunun da yeniden değerlendirilmesi mümkündür. Gerek kurumlar vergisinde yapılan değişiklik gerekse petrol fiyatlarında yaşanan bu tranşmanş ve oynama belki kafalarda belirli soru işaretlerinin oluşmasına neden oluyordur. Bunların giderilmesi için ilgili

"Yasa bir an önce çıkarılmalı"

TPAO eski Genel Müdürü Özer Altan, "Yasanın bir an önce tekrar görüşülmesi ve kabul edilmesi beklenmektedir"

mercilerin bir araya gelip devlet hisseleri konusunda bir değerlendirilmeye tabii tutulmasında yarar vardır. Kademeli devlet hissesi yöntemini uygulamak faydalı olacaktır ama kademe oranlarının tekrar gözden geçirilmesi de gerekmektedir. Bunun yanında devlet hissesinin yüzde 50'sinin işletme sahalarının bulunduğu illerin özel idaresine verilmesi gerektiği konusunu zaten komisyon kaldırmış durumda. Kanun metninde bu yok. Bunun yanında kanun içerisinde yerli ve yabancı sermaye ayrımının yapılmaması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü yerli ve yabancı sermayenin, sermayelerini karşılama şekilleri farklıdır. Birisi yatırımlarını karşılayana kadar yatırımlarının hepsini transfer edebiliyor ama yerli sermaye ancak zaman içindeki amortismanlarla bu hakkı kullanabilmektedir. Bu farkın da giderilmesi gerekmektedir. Sermaye ayrımını prensipte kabul

etmediğimize göre yerli ve yabancı sermayenin de aynı teşviklerden yararlanması gerekir. PİGM'in kadrosunun da özölük haklarının da yeniden yapılandırılması gerekmektedir. TPAO'nun devlet adına arama yapması kanun içerisinde yasılanıyor. Bundan önceki kanunlarda bu da yer almaktaydı. Bunun muhakkak kanuna girmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu şekilde kanunun getirdiği diğer teşviklerle daha yapıcı bir çalışma ortamı oluşacaktır."

"5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu yasalaşırken bu kadar çok gürlü çıktı"

TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Uğur Gönülalan ise, petrol sektöründeki faaliyetlerin özellikle 2003 yılında yürürlüğe giren 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu ile bir ayrılmaya tabi tutulduğuna dikkat çekti. "5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu

çıkartırken bu kadar çok gürlü çıktı" diyen Gönülalan, Türkiye'de dönen yıllık cironun 25-30 milyar dolar olduğu düşünüldüğünde, yasanın kapalı kapılar ardında, çok hızlı bir şekilde çıktığını savundu.

"İhracat sınırlaması Kanunda yer almalı"

İdeal petrol yasanın nasıl olması gerektiğine değinen TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Uğur Gönülalan, "İdeal Petrol Yasası; aramayı teşvik eder, büyük olduğu kadar küçük rezervlerin de geliştirilmesini sağlar, üretimi artırma yöntemini teşvik eder, petrol ve doğal gazdan elde edilen ekonomik rantın devlet ve yatırımcı arasında adil paylaşılmasını sağlar ki adil paylaşımın ölçütleri dünya normları (uygulamaları) ve devletin aldığı ile yatırımcının getiri oranı arasında doğru orantılı olmalıdır, yüksek petrol fiyatı dalgalanmalarına karşı devletin ve yatırımcının çıkarlarını korur ya da bu etkileri azaltır ve ayrıca saydam ve rekabeti destekleyen bir sistemin oluşturulmasında büyük bir önem taşır" şeklinde konuştu. 5574 sayılı Petrol Kanunu'nda öncelikli olarak milli menfaatlerin korunma ilkesinin bulunması gerektiğini belirten Gönülalan, şöyle konuştu: "İhracat sınırlamasının kesinlikle bulunması gerekir. Bunun geçmişte çok örneğini gördük. Bunun dışında devlet hissesi ekonomik bir modelleme içerisinde yer almalıdır. Özetle ruhsat tekelleşmesi, milli

menfaatlere yönelik ihracat sınırlanmalarının kaldırılması, yabancı bir devletin ruhsatlarımız içerisinde bir petrol bulmasında ürettiği petrolün tamamını ihraç etme hakkı, devlet hissesinin 0'a (sıfıra) yaklaşması ile bulunan

"Türk Petrol Kanunu'nu tartışırken dünyadaki gelişmeleri kaçırmıyoruz"

PETFORM Genel Sekreteri Murat Yazıcı ise, tartışmaların 1954 tarihli 6326 sayılı Petrol Kanunu ile 2007 tarihli 5574 sayılı Türk Petrol Kanunu arasında sıkıştığını belirterek, "Yürürlükteki kanunun gelişmelere uygun olarak değiştirilmesini isterken, belki de farkında olmadan dünyada yaşanan gelişmeleri kaçırmıyoruz" dedi. Dünya petrol piyasalarında yaşanan gelişmelere değinen Yazıcı, şunları söyledi:

"Finansal düzenlemeler, devletlerin sahip oldukları petrol kaynaklarını yönetmeleri için ellerindeki en önemli araçtır. Onun için hem hükümetlerin hem de sanayinin finansal düzenlemeleri çok iyi anlaması lazım. Bir ülkenin milli kaynaklarını tarif eden üç faktörden birincisi tabii kaynağın varlığı, ikincisi piyasanın gerekliliği ve üçüncüsü de geçerli olan kurallardır. Bir petrol aramacısı, hangi lisansı seçeceği konusunda lisans öncesi çalışma yapar, sonra arama safhasına geçer. Ekonomik bir keşif yaptığı takdirde sahayı geliştirir. Sonra üretime başlar ve gelir elde eder. Üretimini artırmak için ilave yatırım yapar ve tüm operasyonların sonunda da terk masraflarını ödeyerek sahayı terk eder. Devletin petrol kaynaklarını yönetmesinin tek amacı; petrol kaynaklarından doğacak değeri maksimize etmektir. Şirketlerin amacı ise,

petrol kaynaklarından maksimum, net bugünkü değeri elde etmektir. Petrol kaynaklarından doğacak değeri maksimize etmek için devletin görevi; devlete gelir sağlamak, endüstriye yatırım karşılığı geri dönüş sağlamak, spekülasyonlardan kaçınmak, lizsuz yönetim ve bürokrasi yaratmamak, sağlıklı bir rekabet ortamı sağlamak ve efektif pazar yaratmaktır. Bu doğrultuda devlet; politikayı tarif etmeli, kuralları koymalı, endüstriyi geliştirmeli, lisans verilmisini düzenlemeli, takip etmeli ve denetlemeli, koşullar gerektirdiğinde kuralları, yine kurullar çerçevesinde ve geçmişten gelen hakları saklı tutarak değiştirmeli ve işlemlerin yarattığı tesirleri yönetmelidir. Bunun için devletin sağlam anayasası, kanunları, vergi kanunları, petrol kanunu ve yönetmelikleri olmalıdır. Ama en önemlisi petrol bulmaları halinde yatırımcının, arama, geliştirme ve üretim masraflarının geri ödenmesini sağlayıp, yatırımcının kârını paylaşmaktır."

"Türkiye'de petrol olmasaydı bu kadar üretim olmazdı"

"Türkiye'nin yeterli derecede arandığını, artık Türkiye'de petrolün olmadığı, ithal etmenin daha akıllıca olacağını" söyleyen görüşü kabul etmeyen olanaksız olduğunu belirten PETFORM

demirler. Özellikle enerji sektöründe özelleştirmeler yapılırken ki 5574 sayılı Kanun'da TPAO entegre modelinden dışarı çıkarken yine bu kanundan ona o hakkı vermiyorsunuz. Ama kapalı kapılar arkasından TPAO'ya,

Genel Sekreteri Yazıcı, "Türkiye'de petrol olmasa, bu kadar üretim de olmazdı. Az aranmış olmasına karşın bu kadar üretim varsa belki de aranırsa bulunacak yeni sahalar da var demektir" şeklinde konuştu. Yeni Yasa'daki temel petrol devletindir" şeklinde olduğunu söyleyen Yazıcı, kanun ile ilgili şöyle konuştu:

"Devlet, petrolünü çıkarması için şirketlere bir imtiyaz vermektedir. Bu imtiyaz, tamamen devletin takdirindedir. Çeşitli nedenlerle veya takdirine bağlı olarak bunu vermezlik hakkına da sahiptir. Her başvuranın, önceden saptanmış koşulları yerine getirmesi kaydıyla 'Ben ruhsat alırım' diyebileceği bir piyasa faaliyeti değildir. Devlet her zaman petrol arama faaliyetleri için takdir yetkisini saklı tutacaktır. Eskiden var olan ve petrol şirketlerine belirli haklar veren belli yasa maddelerinin uygulanmaması önce idari kararlarla sonra mahkeme kararları ile durdurulmuş dolayısıyla yabancı sermayenin veya yerli yatırımcının güvenini kaybettiğimiz dönemin kesinlikle bitmiş olduğunu varsayıyoruz. 5574 sayılı Türk Petrol Kanunu'ndaki temel bir değişiklikte, eskiden bir şirket, Türkiye'de bir ruhsat sahibi olduğu zaman kanunda yazılı mükellefiyetleri yerine getirirdi. Yeni yasa ile arayıcı yasa da belirtilmiş

mükellefiyetlerin yerine her bir ruhsat için, ruhsatı almak için yarıştığı sırada kendi teklif ettiği programını uygulanması gibi bir anlayış getirdi ki, bu desteklediğimiz bir anlayıştır. Belli aralıklarla ruhsat ya da bölge bazında sondaj mükellefiyeti yerine ruhsat taliplerinden uygun teminata bağlanmış bir Asgari İş Programı'nın uygulamada esas alınması yeni yasanın getirdiği önemli bir değişikliktir. Yeni yasanın yukarıda belirttiğimiz noktalar dışındaki yenilikleri ise; arama üretim şirketlerinin vergi ve devlet hissesi yükünün bir tavan ile sınırlanması, arama ve üretim faaliyetlerine ilişkin sözleşmelerin Danga Vergisi'nden muaf olması, petrol faaliyeti sırasında elde edilen bilgilerin belirli bir süre sonra açık hale gelmesi ve verilerin ilgililenlere ücret karşılığı verilmesini sağlamak üzere bir 'arşiv sistemi' öngörülmesi, petrol hakkı sahiplerinin yabancı personel çalıştırmalarına PİGM ve İçişleri Bakanlığı izni ile olanak sağlanması ve Türk personelinde petrol konusunda eğitimcileri yükümlülüğü, Kabotaj Kanunu'ndan kaynaklanan kısıtlamaların deniz aramalarını kolaylaştırmak amacıyla kaldırılmasıdır."

TPIC aracılığı ile istasyon kurabilirsiniz, yarı rafineri kurabilirsiniz diyorsunuz ama bir taraftan da 4.1 milyar dolara Tüpraş'ı satıyor, PO'yu özelleştiriyorsunuz. AB aslında bir dayatma modeli değildir, dik duruşunuz olduğu süreç.

Panelde konuşmacı olarak katılan PETFORM Genel Sekreteri Murat Yazıcı, TPAO eski Genel Müdürü Özer Altan ve TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Uğur Gönülalan Türk Petrol Yasası hakkında GAS&POWER'a değerlendirmelerde bulundu

PETFORM Genel Sekreteri Murat Yazıcı:

"Meclis gündeminde yer alan bu Kanunun çıkmaması tedirgin edici bir durum"

"Çok tecrübeli insanlardan oluşmuş konuşmacılar panelde yer aldılar ve kanunla ilgili olarak çok önemli noktalara değindiler. Sektörün altını çizdiği veya talep ettiği hususların hepsi bu kanunda yer almaktadır. Toplumun tüm kesimlerinin beklentilerini cevap verecek bir kanun olmasına dikkat edilmesi gerekir. Yaklaşık üç senedir Meclis gündeminde olan bir kanunun çıkmamasının çok tedirgin edici bir husus olduğunu açıklar. Tüm sektör oyuncular

eski kanuna göre mi, yoksa yeni kanuna göre mi işlem yapacağını bilmeksizin, bütün yatırımlarını durdurdu. En son geldiğimiz nokta, 'Tasla çıkamayacaksa geri alalım' noktasıdır. Milli egemenlik söyleminin, sınırları kapatmak olmadığı, bir seçicilik kavramı içerdiği muhakkaktır. Brezilya'da 1988 yılında monopolistik yapının sona erdirilmesi ve rekabet ortamının açılması, Petrobras'ın dünya devi şirketler arasında yer almasına

sebeb olmuştur. Böyle baktığımız zaman da rekabetten korkmamamız ve devlet adına bir işlem yapılacaksa bunun Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) tarafından yapılması imkanının hala mevcut olduğunu görmemiz lazım."

TPAO eski Genel Müdürü Özer Altan:

"PİGM'in teşkilat yapısı ve kadrosu güçlendirilmeli"

"Yeni kanun PİGM'e eski kanunlara nazaran fevkalade büyük sorumluluklar yüklemektedir. Bilhassa ruhsat alırken yatırım miktarının bildirilmesi çok önemli. Bu hususların PİGM tarafından değerlendirilmesi gerekir. PİGM'in bu konuları takip etmesi gerekir ancak bugünkü kadrosu ile bunu yapması mümkün değil. Dolayısıyla PİGM'in gerek teşkilat yapısı gerek kadrosu gerekse özölük hakları yeni bir anlayışla tekrar düzenlenmeli ve yeni verilen sorumluluklar neticesinde teşkilatın kuvvetlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. TPAO'nun ise şu anda sahip olduğu bir ana

sözleşmesi yok. 1233 sayılı Kanun Hükmündeki Karamam ile faaliyetlerde bulunuyor. Dolayısıyla günün şartları uygun olarak bir an sözleşmesinin olması gerekir. Bunlar belli olmalı ki çalışın kolaylığı ve yaygınlığı dah gerçekçi olsun. Kanun o kadı çok tenkit edildi ki he maddesinin tekrar görüşülmesi gerekmektedir. Milli menfa kavramının yasa içerisinde kesinlikle olması gerektiğini düşünüyorum. Milli menfa kavramı çok geniş kapsamlı b kavramdır. Yasayı yapı kavrmlarda zaten mil menfaatlere göre kararlı verecektir ama yasanın içerisinde

de yer alması gerekir. Bilhassa idare kararlarının yargıya açık olması dolayısıyla çıkabilecek problemlerde milli menfaat kavramına daha çok ihtiyaç duyulacaktır. 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun ihracata sınırlama getirilmesi konusunu organize ettiği düşünülebilir. Yasa içerisinde rafinerilere, dağıtım şirketlerine belirli yükümlülükler getirilmiş durumda. Ulusal stok kavramının da bunu sağlamada etkin olacağını düşünüyorum. Ancak yine kanun içinde buna yer verilmesi ferahlama sağlayacaktır. Yerli üretimin teşvik edilmesi için, yerin altındaki yeryüzüne

çıkartılması için bir heyecan olması gerekir. Bu heyecan olmadan hiçbir şey olmaz. Çok riskli bir uğraş, arazide dolaşacaksınız, sondaj yapacaksınız, taşı toprağı seveceksiniz, toprağı ne dediğini anlayacaksınız. Bütün bunları yapmak için heyecana sahip olmak gerekir."

TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Uğur Gönülalan:

"Türk Petrol Kanunu'nun bir an önce çıkarılması gerekiyor"

"Petrol Kanunu'nun sektör içerisinde yer alan bazı sıkıntılı aşılmasında olumlu tarafları bulunmaktadır. Bunlar ruhsat alanlarıyla ilgili olarak kara ve deniz alanlarının ayrışması konusudur. Bu çok olumlu bir gelişme. Ancak bu alanlarda yapılan değişiklikler çok büyük sakıncaları da içermektedir. Çünkü Karadeniz'in deniz alanları münhasır ekonomik sınırı içerisinde 14 milyon hektar alan bulunmaktadır. Alanları 1 milyon hektar olarak belirlediğinizde 14 adet ruhsat

oluyor. Siz 14 adet ruhsat belirlediğinizde oradaki yatırımın sadece yüzde 2'lik teminatı milyon dolarlara ulaşır. Bu anlayış içerisinde şöyle bir sıkıntı oluşuyor; 'Kimse bu alanı kendi münhasır alanı içerisinde ruhsat olarak kapatamayacak' anlamına geliyor. Bu kanunun uygulanması açısından bir diğer sıkıntı da geçici l'nci maddesidir. 5574 sayılı Kanun'da devlet hissesi konusunda tekrar gözden geçirilmesi gerekir. Yeniden değerlendirilmesi ve kanun

çıkartılmasında yarar olacaktır. PİGM'in yapılandırılmasına çok dikkat edilmesi gerekir. PİGM, özerk bir kuruluş haline getirilmelidir."